

Культурна спадщина для міського розвитку: мисліть різноманітніше; живіть розмаїтіше

Heritage for a new urbanity: think differently; live differently

* Культурна спадщина для міського розвитку:
мисліть різноманітніше, живіть розмаїтіше

РЕГІОНАЛЬНА ПРОГРАМА КИЇВСЬКА ІНІЦІАТИВА ПІЛОТНИЙ ПРОЕКТ РЕАБІЛІТАЦІЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ІСТОРИЧНИХ МІСТ

Спільний проект
Європейської Комісії
та Ради Європи

KYIV INITIATIVE REGIONAL PROGRAMME PILOT PROJECT ON THE REHABILITATION OF CULTURAL HERITAGE IN HISTORIC TOWNS

A Joint Action of the
European Commission
and the Council of Europe

Історичні міста України: багатство спадщини і пріоритети розвитку

Historic towns of Ukraine: rich heritage for development

EUROPEAN COMMISSION
COMMISSION EUROPÉENNE

COUNCIL OF EUROPE
CONSEIL DE L'EUROPE

Міністерство
культури України

Вступне слово від Секретаріату Ради Європи

Регіональний Пілотний Проект покликаний дати відповідь на європейські виклики

Пілотний Проект «Реабілітація культурної спадщини історичних міст» (PP2, www.coe.int/histowns) спрямований на поширення нових моделей міського розвитку, поліпшення добробуту та якості життя громадян. Проект об'єднує малі та середні історичні міста Азербайджану, Вірменії, Грузії, Молдови та України. Пілотний Проект здійснюється Радою Європи спільно з Європейською Комісією з 2009 року в межах регіональної програми «Київська ініціатива» (www.coe.int/kyiv). У нашій державі PP2 реалізується під патронатом Міністерства культури України.

Спадщина для нового міського життя: думайте інакше, живіть інакше

У контексті Проекту спадщина розглядається передусім як чинник економічного та соціального розвитку міст, що відкриває нові можливості для місцевого населення. Реабілітація передбачає інноваційне використання об'єктів культурної спадщини. Важливою умовою успіху проекту є вироблення інтегрованої моделі міста, в якій буде дотримано баланс між збереженням спадщини і економічним зростанням міст на принципах сталого розвитку.

Створення основи для міського розвитку

На попередньому етапі експертна група на підставі відбору конкурсних заявок сформувала перелік **“Пріоритетних міст проекту”**. Сорок п'ять міст у п'яти країнах, що увійшли до переліку, відображають багатство та різноманітність людських і культурних ресурсів цілого регіону, уособлюють головні культурні, соціальні й економічні виклики, з якими доводиться стикатися державам-учасницям. Однією з ключових умов відбору стала оцінка рівня співпраці між державним, приватним і громадським секторами.

На наступному етапі реалізації Проекту має бути здійснено відбір **“Пілотних Міст”**, в яких протягом **Операційної Стадії** визначатимуться стратегічні пріоритети реабілітаційних втручань, розроблятимуться техніко-економічні обґрунтування та бізнес-плани, які стануть запорукою переходу до стадії інвестиційного процесу.

В цілому проект сфокусований на:

- використання спадщини як ресурсу міського розвитку;
- розвитку і застосуванні сучасних методів управління;
- активізації залученні громадськості до процесу прийняття рішень;
- створенні кращого з можливостей існуючого міського середовища аби сприяти розвитку різновидам сучасності;
- ефективному використанні традиційної містобудівної структури для потреб сучасного міста.

Foreword from the Secretariat of the Council of Europe

Regional Pilot Project to Meet European Challenges

Participating together in the **“Pilot Project on the Rehabilitation of Cultural Heritage in Historic Towns”** (www.coe.int/histowns) Armenia, Azerbaijan, Georgia, Moldova, and Ukraine are committed to exploring new patterns for local development aimed at improving the welfare and the urban quality of life of citizens. This project has been jointly implemented by the Council of Europe and the European Commission since 2009 as part of the **Kyiv Initiative Regional Programme** (www.coe.int/kyiv).

The “Pilot Project on the Rehabilitation of Cultural Heritage in Historic Towns” proposed to small and medium-sized historic towns is an international project with a strong regional dimension that involves public and private sectors and civil society at all the stages of reflection and decision-making in town transformation processes. The project implies new partnerships and new relationships between the different stakeholders in each participating country, in the region and in wider context promoting an integrated model of the town, by maintaining a balance between the preservation of heritage, its enhancement and the requirements for sustainable growth.

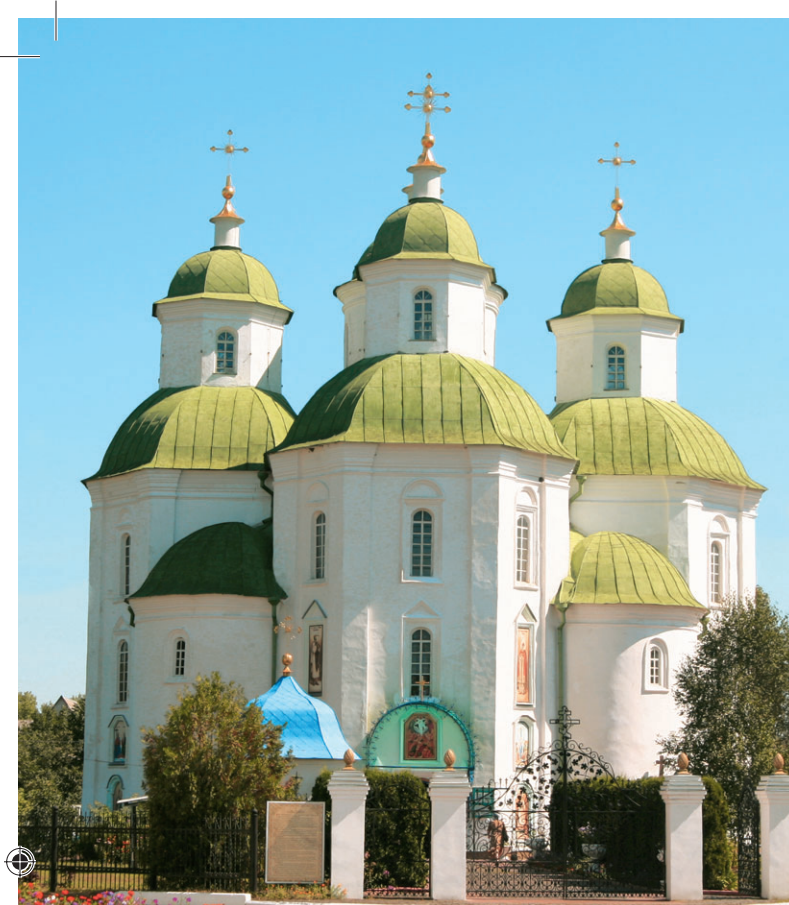
Strengthening multilateral cooperation through the exchange of experience and good practices, the “Pilot Project on the Rehabilitation of Cultural Heritage in Historic Towns” also contributes to implementation of the European conventions through the promotion of a democratic culture and strengthening capacities of institutions.

Heritage for a new urbanity: think differently, live differently

The heritage-led approach to urban development implemented in the “Pilot Project on the Rehabilitation of Cultural Heritage in Historic Towns” looks at identifying targeted interventions on the historic heritage in degraded areas. The built heritage is considered as an economic and social factor, going beyond simple conservation and restoration, to encourage and facilitate rehabilitation which provides new uses and new possibilities for the local population while integrating with the planning of the built environment's future shape. This process will focus particularly on:

- enhancing available heritage resources,
- managing existing constraints and pressures,
- introducing public debate in the decision-making process,
- making the best of the existing urban fabric to foster a different kind of modernity.

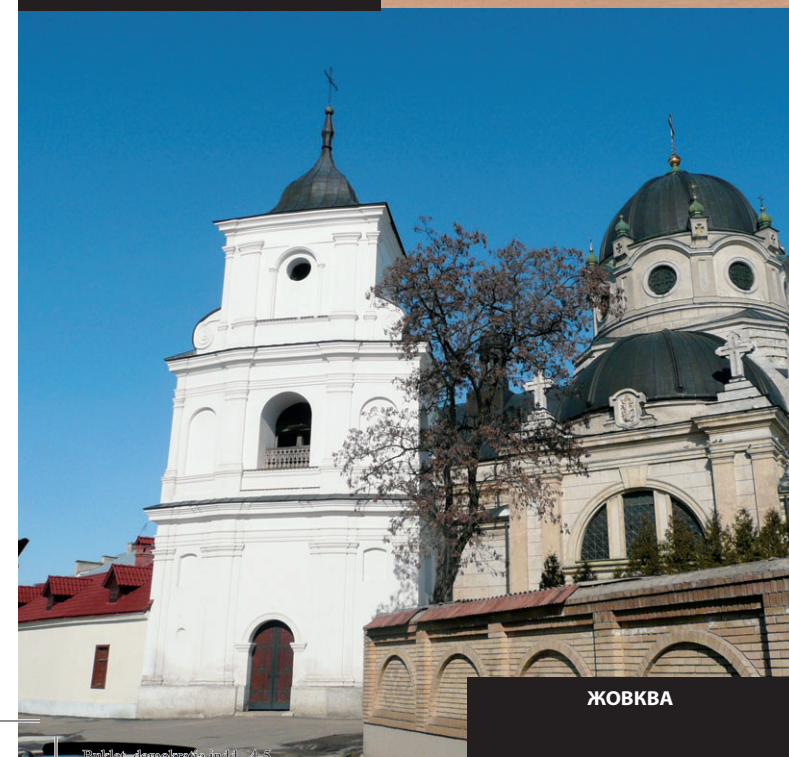
ПРИЛУКИ

СТАРОКОНСТАНТИНІВ

ХМІЛЬНИК

ЖОВКВА

МЕЛІТОПОЛЬ

Містобудівна спадщина України

Перелік Історичних Міст України включає 401 поселення. Містобудівна спадщина України багата і різноманітна, що зумовлено розташуванням держави на стикові кількох відмінних цивілізаційних платформ та перехресті великих історичних шляхів. Для загального характеру культурного ландшафту України знаковими є культурні пласти античності, Київської Русі, Середньовіччя і ранньомодерного часу. Поява найдавніших міст на наших теренах пов'язана з античною грецькою колонізацією Північного Причорномор'я у VI-V ст. до н. е. Найвизначнішими стала епоха Київської Русі, для якої характерна домінанта сакральної архітектури і гармонія з природним рельєфом; найбільшого розквіту містобудівна діяльність в Україні сягнула XIV-XVII ст. Для цієї епохи характерною є планувальна структура міст з ринковим майданом і ратушею, яка стала відображенням цехового устрою, що спирався на принципи Магдебурзького права. На українських теренах було реалізовано і кілька концепцій ренесансного "ідеального міста", зокрема це Жовква і Станіслав (нині Івано-Франківськ). На південному сході України (Слобожанщині) у середині XVII ст. виникли нові укріплені міста, здебільшого збудовані на засадах регулярного розпланування.

Удесяти пріоритетних містах проекту сповна відображено основні особливості культурного ландшафту України і ключові проблеми пам'яткоохоронної сфери.

Перелік **Пріоритетних міст Проекту** включає:

Біловодськ (Луганської обл.),

Вінницю,

Жовкву (Львівської обл.),

Івано-Франківськ,

Луцьк,

Меджибіж (Хмельницької обл.),

Мелітополь (Запорізької обл.),

Прилуки (Чернігівської обл.),

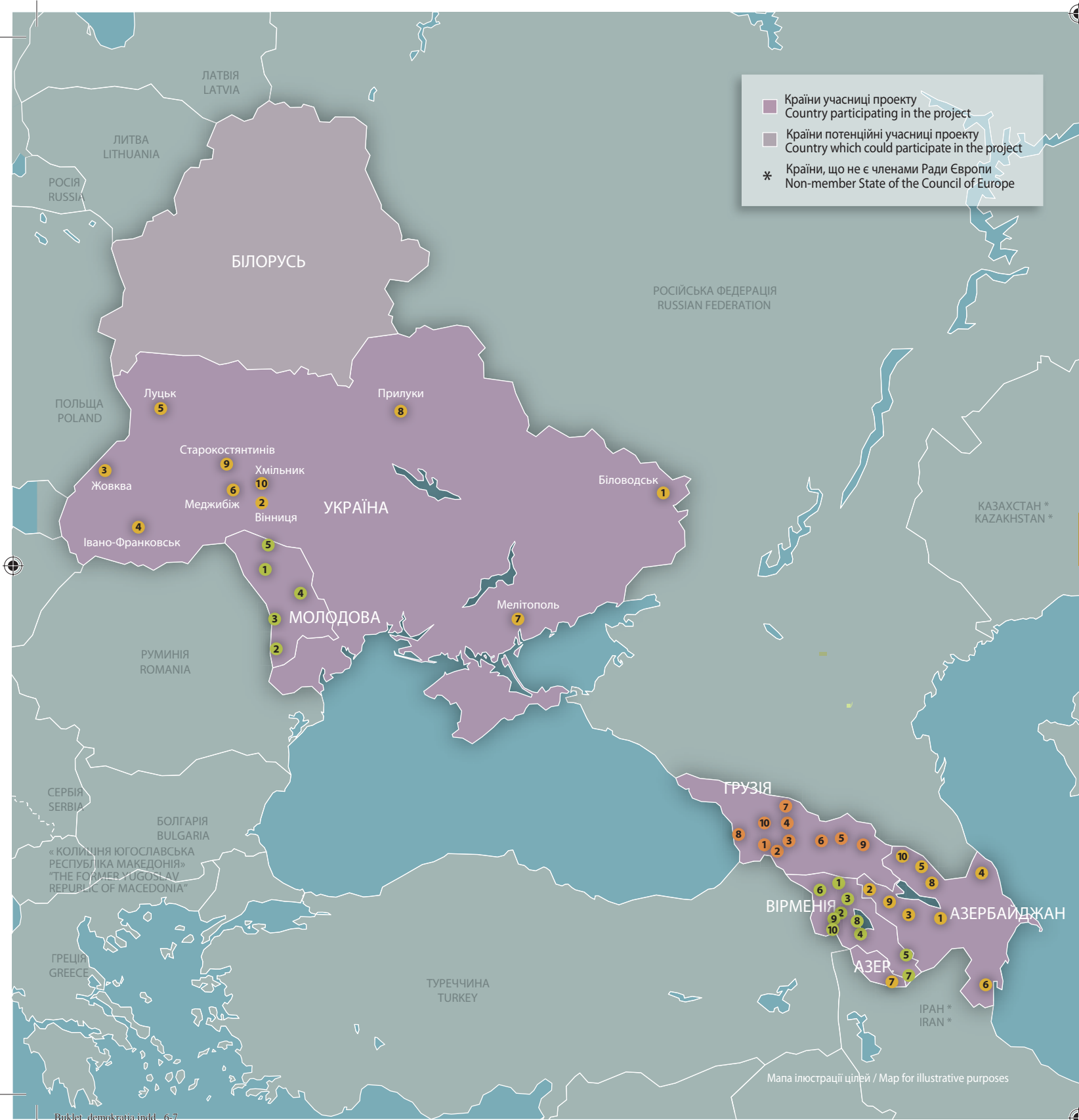
Старокостянтинів (Хмельницької обл.),

Хмельник (Вінницької обл.)

Відбір здійснювався експертною групою в ході відкритого конкурсу заявок, наданих муніципалітетами. Один із найсуттєвіших критеріїв полягав у здатності чітко визначити пріоритети використання спадщини і налагодити співпрацю між міською владою, бізнес-структурами і громадськими організаціями.

Національне фокусування Проекту

Динаміка соціально-економічних процесів початку XXI ст., стрімке зростання ринку нерухомості, приватне будівництво, розвиток малого і середнього бізнесу, зокрема – торгівлі на тлі відчутного браку бюджетних ресурсів для утримання і реставрації архітектурних пам'яток зумовлюють пошук нової методології і нових принципів менеджменту до об'єктів культурної спадщини. Зокрема, йдеться про принцип «живої спадщини», коли пам'ятка не вилучається із господарчих процесів і ринкового обігу. Проте, режим експлуатації об'єкту вибудовується таким чином, щоби не завдати шкоди автентичним параметрам споруди чи ансамблю. Більш того, саме збережена традиційна містобудівна структура з дбайливо підкресленими особливостями окремих пам'яток відкривають додаткові можливості для залучення інвестицій в розвиток міста.

« Реабілітація культурної спадщини історичних міст »

Пріоритетні міста

ВІРМЕНІЯ ВІРМЕНІЯ

- 1 Алаверді
- 2 Аштарак
- 3 Діліжан
- 4 Гнишкік та Ехегіс
- 5 Горіс
- 6 Гюмрі
- 7 Мегрі
- 8 Норатус
- 9 Ошакан
- 10 Вагаршапат

АЗЕРБАЙДЖАН АЗЕРБАЙДЖАН

- 1 Барда
- 2 Газах
- 3 Гойгол
- 4 Губа
- 5 Ілісу
- 6 Ленкорань
- 7 Ордубад
- 8 Шекі
- 9 Шамкір
- 10 Загатала

ГРУЗІЯ ГРУЗІЯ

- 1 Абастумані
- 2 Ахалціхе
- 3 Боржомі
- 4 Чіатура
- 5 Душеті
- 6 Горі
- 7 Местія
- 8 Поті
- 9 Телаві
- 10 Цхалтубо

МОЛДОВА МОЛДОВА

- 1 Бельці
- 2 Кагул
- 3 Леова
- 4 Старий Орхей
- 5 Сорока

УКРАЇНА УКРАЇНА

- 1 Білгородськ
- 2 Вінниця
- 3 Жовква
- 4 Івано-Франківськ
- 5 Луцьк
- 6 Меджибіж
- 7 Мелітополь
- 8 Прилуки
- 9 Старокостянтинів
- 10 Хмельник

Біловодськ Луганська область

Біловодськ розташовано у степовій східній частині України на берегах річки Деркул. Життєдіяльність міста значною мірою залежить від сільськогосподарської округи. У Біловодському районі розташовано три найстаріших в Україні державних кінних заводи: Лимарівський, Новоалександрівський та Деркульський. Останній відіграв ключову роль у становленні Біловодська і нині зберігає значний потенціал соціального та економічного розвитку.

Кілька фактів з історії міста.

1717 р. козаки Острозького полку почали нове заселення краю.

1765 р. Біловодську надали право повітового міста і приписали до Палацової стайневої канцеляр-

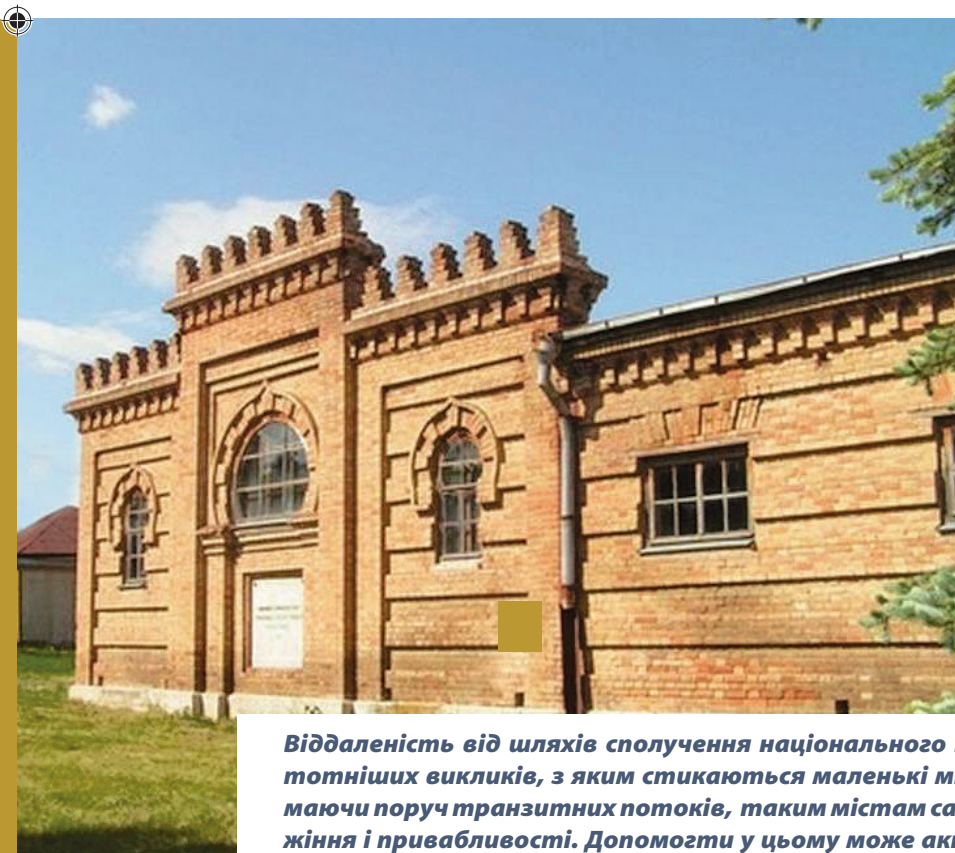
Культурна спадщина

На території Біловодського району розташовано 217 об'єктів культурної спадщини, в тому числі 159 пам'яток археології, 45 - історії та монументального мистецтва, 13 - архітектури.

Більшість пам'яток історії та монументального мистецтва району - це пам'ятники на вшанування подій громадянської та Другої світової воєн. Більшість з них встановлено у 50-70 роки XX століття і потребують ремонту та реставрації.

Історико-архітектурна спадщина - це, перш за все, архітектурні ансамблі кінних заводів, які датуються початком XIX ст.

На території Біловодська виявлено низку археологічних пам'яток, а також розташована визначна архітектурна споруда - п'ятибанний Свято-Троїцький

Віддаленість від шляхів сполучення національного та міжнародного рівня є одним із найістотніших викликів, з яким стикаються маленькі міста на кшталт Біловодська. Відтак, не маючи поруч транзитних потоків, таким містам самим доводиться ставати центрами тяжіння і привабливості. Допомогти у цьому може актуалізація і вміле позиціонування унікальних ресурсів, які внаслідок ізольованості краю залишилися недооціненими і тепер містять певний ексклюзив. Для Біловодщини таким ексклюзивним ресурсом є історичні кінні заводи.

храм, споруджений у першій половині 19 століття. Основні сектори економіки: аграрний, промисловість, транспорт і зв'язок, будівництво.

Проблеми

Одна з ключових проблем полягає у значній віддаленості району від обласного центру та індустріальних ареалів. Чисельність зайнятих у сільськогосподарському виробництві поступово скорочується, зменшується кількість працюючих на обслуговуючих підприємствах, внаслідок чого рівень безробіття - один із найбільших у Луганській області. Власні джерела надходжень у бюджет району обмежують можливість належного фінансування, збереження, використання та наукового вивчення об'єктів культурної спадщини.

Можливості

- подальший розвиток малого та середнього біз-

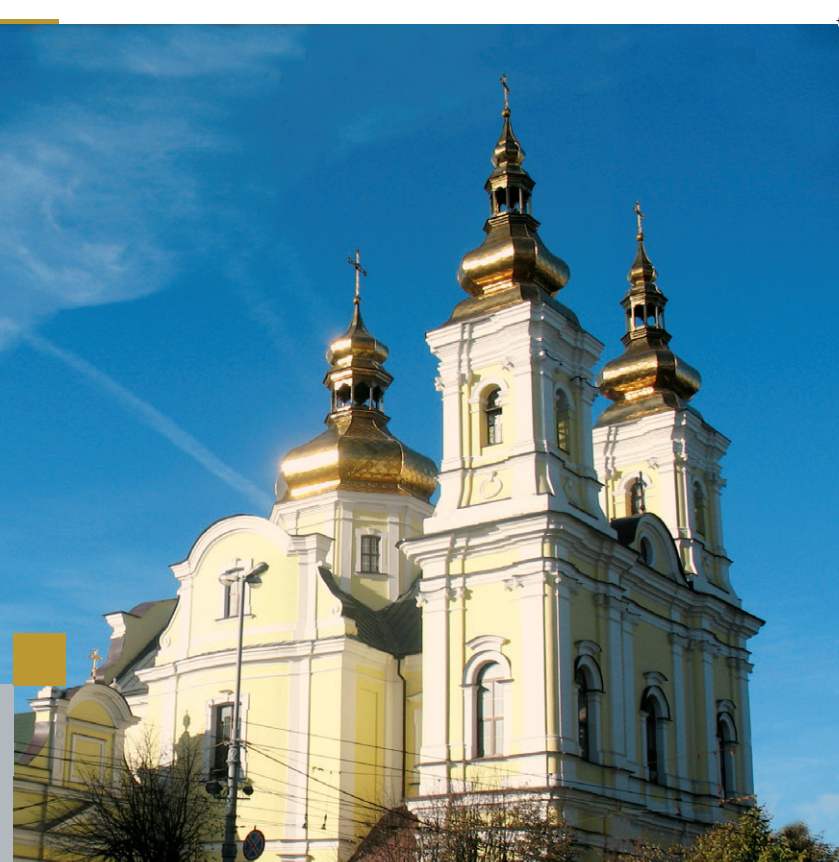
несу:

- залучення інвестицій в економіку району.

Мотиви участі й очікувані результати

Очікується, що основним результатом реалізації Проекту в Біловодському районі стане активний розвиток сільського туризму, який буде сприяти вирішенню основних соціально-економічних проблем району включно з покращенням інфраструктури сіл. Крім того, залучення інвестиційних коштів для ремонту об'єктів культурної спадщини дасть змогу використовувати їх в міжнародному туризмі.

Вінниця Вінницька область

Адміністративний, економічний, культурний, освітній центр однойменної області з населенням 362,2 тис. осіб. В орографічному плані територія міста являє собою полого-хвилясту рівнину, дренажну р. Південний Буг та розчленовану плоскими балками. Такий рельєф має цінне локально-естетичне значення у формуванні містобудівної структури. У місті збереглася успадкована від середньовіччя радіально-променева структура розпланування, яка вдало поєднана із принципами класицистичної забудови.

Культурна спадщина міста - це 121 пам'ятка архітектури та містобудування, з них 11 об'єктів національного і 110 місцевого значення, які розташовані на території Вінниці.

Кожна група пам'яток тісно пов'язана з певними історичними етапами розвитку міста або видатними особами, які проживали у Вінниці:

Комплекс «Вінницькі Мури» XVII-XVIII ст., до складу якого входять Св.-Преображенський кафедральний собор (колишній костіол конвенту домініканців), оборонна башта з мурами (залишки укріплень єзуїтського та домініканського монастирів), Єзуїтський монастир (приміщення єзуїтського колегіуму, келії), Дерев'яна Св.-Миколаївська церква з дзвіницею (XVIII ст).

Системи відкритих, замкнених і напіввідкритих просторів – площі, курдонери, рекреаційні зони міста, які були сформовані історично і залишаються в сучасній планувальній системі Вінниці.
- Національний музей-садиба М.І.Пирогова, до складу якого входять дім-музей, аптека-музей, церква-усипальниця (XIX ст).

Основна частина пам'яток розташована в Центральному історичному ареалі міста. Саме вони визначають історичну і культурну автентичність Вінниці.

Основна проблема Вінниці як історичного міста полягає у збереженні і належному використанні ансамблю автентичних споруд середмістя, які втілюють особливий статус Вінниці як осередку ключових історичних подій, що є визначальними для Поділля в цілому. Реабілітація центральної частини спрямована на перетворення її на багатофункціональний публічний простір, креативне вирішення якого підкреслить характер Вінниці як міста, спрямованого у майбутнє.

Основні сектори економіки:

Обробна промисловість, виробництво і розподіл електроенергії, будівництво, транспорт та зв'язок, сільське і лісове господарство, торгівля (оптова і роздрібно), готелі і ресторани, фінансова діяльність, освіта.

В місті працюють нові високотехнологічні підприємства «Барлінек», філія найбільшої у Європі кондитерської фабрики «ROSHEN».

Проблеми

У місті нерівномірно розвинена мережа муніципального транспорту. Гостро означилась необхідність будівництва нових доріг і мостів; бракує рекреаційних зон, центральна історична і ділова частина міста потребують більш розвиненої пішохідної зони.

Можливості

Місто з багатою історією, місце зосередження історичних і культурних пам'яток, має потенціал для розвитку короткочасного екскурсійно-пізнавального туризму. Достатньо добре збережена планувальна структура центральної частини міста кінця XIX - початку XX ст., що підтримує атмосферу затишності і камерності міста.

Мотиви участі та очікувані результати

Комплекс пам'ятки архітектури та містобудування Мури, який запропоновано для участі у проекті після реставрації, може стати своєрідним музеєм історії міста Вінниця просто неба та майданчиком для організації різноманітних мистецьких заходів. Опрацьовується ідея щодо створення на території Мурів (можливо у підземній її частині) музейної експозиції, пов'язаної із облаштованою зоною для проведення публічних заходів, зокрема, історичних реконструкцій.

Жовква Львівська область

Адміністративний центр Жовківського району Львівської області розташований за 23 км на північ від Львова і 33 км на схід від українсько-польського кордону, на перетині міжнародних маршрутів Львів - Варшава і Львів - Ковель - Брест. Таке розташування відкриває для Жовкви перспективи розвитку туризму та сприяє позиціонуванню міста як осередку міжнародної культурної і ділової співпраці. Адже історично для цього закладені значні передумови.

Для розпланування міста із замком була застосована ренесансна концепція «ідеального міста» за пропорційною схемою відомого італійського теоретика П'єтро Катанео. Місто було досконало продумане для зручного і безпечного проживання громадян на засадах етнічної та релігійної злагоди общин та цехових братств, які його спільно успішно будували і розвивали.

Культурна спадщина Жовкви однаково багата і насичена у матеріальному (пам'ятки) і нематеріаль-

ному сегменті (філософія і література, історична пам'ять).

Сьогодні на невеликій території центральної історичної частини міста, яка з 1994 року має статус Державного історико-архітектурного заповідника, компактно розташовується більше 100 пам'яток архітектури XVI-XIX століть, з яких 49 пам'яток національного значення, значна частина яких – світового рівня, 2 ренесансних містобудівних комплекси, 2 пам'ятки садово-паркового мистецтва, 15 пам'яток історії. В числі видатних пам'яток архітектури і містобудування Жовкви: унікальний ансамбль забудови ринкової площі з житловими будинками XVII століть з відкритими аркадами галерей перших поверхів (єдині збережені в Україні); великий ансамбль ренесансного замку з парком; парафіяльний костюл Св.Лаврентія, який за кількістю і значимістю поховань видатних державних мужів Польської Республіки часто називають малим Вавелем; ансамблі Василянського і двох Домініканських монастирів з храмами XVII–XVIII століть;

Жовква розділяє долю багатих на спадщину історичних містечок, які ще досі перебувають в тіні свого видатного минулого

дві унікальні дерев'яні церкви початку XVII століття; одна з найбільших в Європі ренесансна оборонна синагога кінця XVII століття; 50% лінії міських фортифікацій з фрагментами оборонних мурів та двома брамами.

Основні сектори економіки:
Найпотужнішим є приватний, зокрема, аграрний сектор, суттєвими є такі сектори як: виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів, деревообробка, металургія та машинобудування.

Проблеми

Стихійно складена планувальна структура периферійних частин міста без концентричних зв'язків, із значною кількістю «глухих» вулиць; відсутність сучасної інфраструктури; більшість пам'яток архітектури знаходяться у незадовільному технічному стані і потребують значних коштів для їх реставрації і адаптації; відсутність спеціалізованих крамниць різних видів промислових товарів, салонів

сфери послуг.

Можливості

Розроблено і затверджено низку стратегічних документів. У межах центральної частини міста є значні території (до 140 історичних ділянок) для інвестицій в нове будівництво (відтворення втраченої історичної забудови) з розташуванням на них житла, об'єктів торгівлі і послуг; сільськогосподарський район має хороші перспективи виробництва місцевих альтернативних відновлювальних видів енергії; триває співпраця з Польськими установами та різноманітними культурними організаціями; накопичені певні кошти в мешканців і підприємців міста для якісного нового розвитку ділової активності. Історія міста, яскраві і неординарні сторінки якої пов'язують місто з багатьма країнами Європи та іменитими династіями.

Мотиви участі і очікувані результати
Пошук додаткових ресурсів та підтримки для реалізації програм збереження і відтворення культурної

Івано-Франківськ

Івано-Франківська область

Івано-Франківськ, задуманий як ідеальне місто і споруджений як досконала фортеця, нині вимушений долати проблеми функціонального хаосу і дисонуючої забудови, пов'язані із нерегульованою господарською діяльністю у історичному центрі. Однак, непересічний людський потенціал і багаті мистецькі традиції дають шанс гідно використати переваги, пов'язані з історією та географією.

Обласний центр із населенням понад 240 тис. чоловік, історичне місто, споруджене як новітня фортеця (1654-1662 рр.) за єдиним генеральним планом. Нині місто є своєрідною туристичною брамою до Карпат.

Культурна спадщина

Найбільшою цінністю вважається квартална забудова Ринкової площі і відновлений та організований архітектурний простір кількох площ, майданів з відносно старою забудовою, початку XIX ст. і автентичної XVII-XVIII ст. Численні зміни і нашарування все ж не зруйнували первинної планувальної структури.

Візитівкою міста є історична забудова кінця XIX поч. XX ст. Широке розмаїття форм, стилів, фасадної пластики, що сконцентрована навколо історичного центру, творить цілий каскад окремих заверше-

них ансамблів. Традиційний характер також зберігає малоповерхова забудова окремих ділянок міста: Німецька колонія, Бельведер, Майзлі, Княгинин, Софіївка та ін. Це не лише історичне надбання, але й те, що в європейській традиції називається living heritage - живою (і житловою) спадщиною.

Ключові сектори економіки

Промисловість (зокрема – нафтопереробна); оптова й роздрібна торгівля, зокрема, транспортними засобами; банківський сектор; будівництво; операції з нерухомістю та послуги юридичним особам; освіта; сільське господарство.

Проблеми

Обмежена кількість землі для розширення виробництва та ведення бізнесу; низька експортна орієнтація місцевої економіки; висока нормативно-

грошова оцінка землі; висока вартість кредитних ресурсів; відсутність правил забудови та зонування території міста; невикористані потужності аеропорту.

Можливості

Сприятливі природні умови регіону; наявність привабливих рекреаційних ресурсів території. Значні поклади корисних копалин для виробництва будівельних матеріалів. Досвід співпраці з програмами міжнародної технічної допомоги; високий освітній рівень населення, загальна культура, толерантність, поширеність демократичних цінностей.

Мотиви участі та очікувані результати

Зміна парадигми функціонування міста, усвідомлення необхідності ґрунтовного стратегічного аналізу можливих шляхів розвитку. З недавнього часу архітектура міста стала, нарешті, предметом спо-

стереження і вправ для художників і музикантів, створено відділ охорони культурної спадщини.

Археологічні дослідження останніх років в місті нарешті привернули увагу будівельників і архітекторів до можливості творчого використання певних елементів старого будівництва при новому проектуванні. Присутність старої архітектури не лише детермінує забудовників, а й спонукає обережно ставитись до середовища. Міські зони, де збереглася стара архітектура, останнім часом стають привабливими для жителів.

Відновлення комплексу споруд, що формували місто, відновлення і адаптація «Палацу Потоцьких» дасть можливість розпочати комплексне освоєння і адаптацію чергової містобудівної домінанти під міський багатоцільовий музейний центр і Центр Сучасного Мистецтва. Такий комплекс задовольнить не лише виклики туристичної стратегії, але, в першу чергу, потребу міської громади. Подібний осередок вкрай необхідний місту, яке намагається сформувати привабливий імідж і закріпити свої єв-

Луцьк Волинська область

Обласний центр, який має сприятливе економіко-географічне розташування на перетині потужних транспортно-комунікаційних магістралей, що пов'язано, в першу чергу, з прикордонним розташуванням області та має геополітичну значущість, що сприяє зв'язкам з міжнародним співтовариством.

Культурна спадщина

Загалом в Луцьку налічується 129 пам'яток історії та архітектури національного та місцевого значення. Найбільше з них (близько 60-ти) розташовано на території Державного історико-культурного заповідника «Старий Луцьк». Найвизначнішим історичним об'єктом є Луцький (Верхній) замок (XIV-XVII ст.). Велика оборонна споруда більше як на 80% збережена в історичному вигляді. На території замку розміщуються: Художній музей; Музей дзвонів; Музей книги; Підземний туристичний

маршрут.

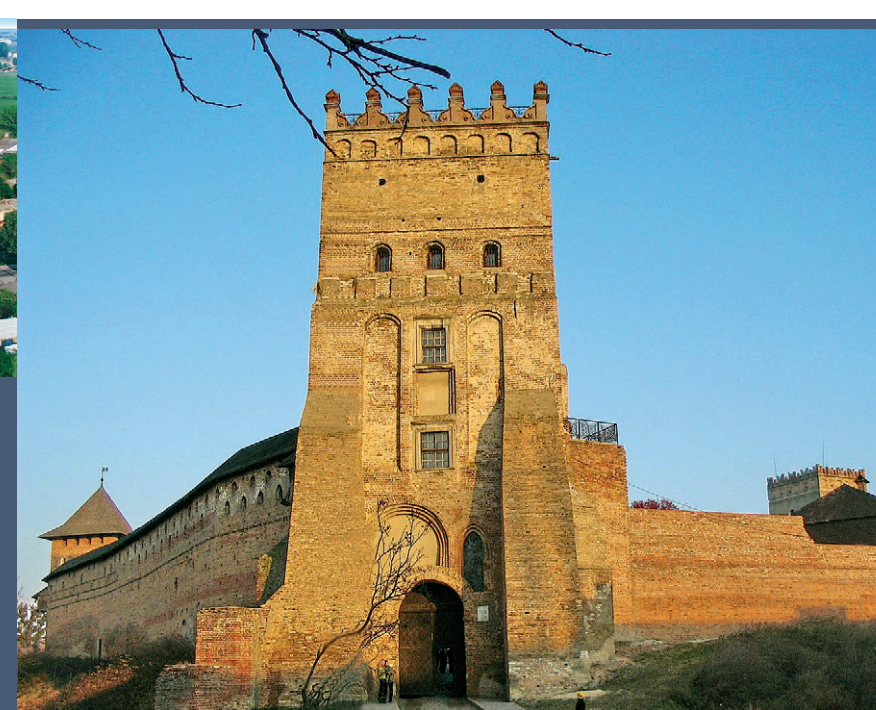
Нематеріальна спадщина представлена автентичними ремеслами, традиційною кулінарією, збереженими традиціями торгівлі, проведення святкувань та масових заходів.

Ключові сектори економіки

Сучасний Луцьк є профільним індустріальним центром з промисловістю різногалузевої спрямованості: машинобудування; харчова промисловість; виробництво будівельних матеріалів; легка та хімічна промисловість. За останні роки відмічається позитивна динаміка росту малого підприємництва та його частки в загальноекономічному потенціалі міста.

Проблеми

Інвестиції в основний капітал по м. Луцьку є недостатніми для економіки міста; відсутні резерв-

Для Луцька, в якому історичне ядро функціонує в статусі заповідника, суттєвою проблемою залишається розвиток зв'язків між центром і периферійними районами міста, рівно, як встановлення балансу між спадщиною і сучасними потребами міста.

ні території для освоєння їх під промислово-транспортно-комунальні та логістичні центри; не діє аеропорт; майже повна відсутність вільних територій для розширення багатоквартирної (окрім незавершеного будівництва) та садибної забудови в межах міста; застарі технології виробництва. У місті недостатньо розвинена туристична сфера.

Можливості

Сприятливе географічне положення, що пов'язане з його прикордонним розташуванням; господарський комплекс міста, який забезпечує 72,2% обсягу реалізованої продукції області; значний промисловий потенціал, у якому задіяні 16,3 тис. чол. (21% від зайнятих економічною діяльністю на підприємствах, організаціях і громадських об'єднаннях); високий освітній рівень населення; європейська та ринкова орієнтація світогляду більшості мешканців міста значна кількість пам'яток архітектури,

історико-культурний заповідник «Старий Луцьк», а також об'єкти природно-заповідного фонду, рекреації і туризму.

Мотиви участі в проекті та очікувані результати

Стратегічним напрямком розвитку Луцька є формування високоефективного господарського комплексу, орієнтованого на досягнення сталого економічного і соціального розвитку міста, на довгострокову перспективу на основі об'єднання економічних, соціальних та екологічних інтересів з урахуванням загальнодержавних пріоритетів і максимально ефективним використанням його ресурсного потенціалу в інтересах підвищення рівня та якості життя населення. Інноваційне використання спадщини відкриє нові можливості для дрібних підприємців (майстрів народних промислів, митців, ремісників торгівців, представників мистецьких професій) реалізувати свої можливості в економічній площині, знайти споживача своїх послуг в місті та за його межами.

Меджибіж Хмельницька область

Меджибіж є центром селищної ради (смт. Меджибіж, с. Ставниця) з населенням 1731 чоловік, розташоване у межах Подільської височини у східній частині області, в межиріччі р. Південний Буг та її лівої притоки – р. Бужок.

Культурна спадщина

Визначальним чинником містобудівного розвитку Меджибожа і, зокрема, формування розпланувальної структури, був і залишається ландшафт. Розвиток містечка бере початок з трикутного мису між річками Буг та Бужок, на якому розташовувалося давнє городище. Впродовж всього свого розвитку ця територія міста залишалась центральним розпланувальним ядром. Основною архітектурною та містобудівною домікантою Меджибожа виступає пам'ятка національного значення фортеця-замок (ох. № 794), на базі якої створено Державний історико-культурний заповідник «Меджибіж». До складу комплексу замку входять палац (XVI ст., ох. № 764/1), стайня (XVI-XVIII ст., ох. № 764/2), церква-костел (1586 р., ох. № 764/3), мури з баштами (с. XVI

№ 764/5).

В цілому добре зберігся традиційний характер забудови містечка, зокрема його просторово-планувальна структура. Для історичного центру Меджибожа характерні порівняно висока концентрація пам'яток національного та місцевого значення, наявність об'єктів культурної спадщини; разом з тим сформувався і значний відсоток фонові забудови, а також виникли окремі ділянки з малоцінною та дисонуючою забудовою, на яких можливе вибіркове нове будівництво.

Більшість будівель історичної частини містечка складають одно-, двоповерхові будинки, що належать, в основному, до рядової фонові забудови житлового й громадського призначення.

У межах історичного центру знаходяться пам'ятки та об'єкти культурної спадщини, а саме: Костел св. Трійці (1632 р., ох. № 1694), Нижня квадратова каплиця-колона (к. XVII ст., ох. № 1695/1), Верхня квадратова каплиця-колона (к. XVII ст., ох. №

Меджибіж є прикладом маленького історичного міста, для якого спадщина тривалий час відіграє містоутворюючу функцію. В ситуації відсутності інших секторів економіки саме туризм може розв'язати проблему зайнятості і залучення ресурсів для розвитку. Однак, при цьому необхідно знайти баланс між запитами туристів і потребами місцевої громади.

Єврейський некрополь, де поховано засновника хасидизму Ізраеля Баал-Шем-Това (1698 - 1760) (XVI-XIX ст., ох. № 220011-Н) національного значення та низка пам'яток архітектури й містобудування місцевого значення.

За межами історичної частини містечка розташовані окремі ділянки з цінною забудовою, об'єктами історії та ландшафтні території. Візуальне розкриття пам'яток пов'язане, передовсім, з історичною містобудівною віссю по вул. Жовтнева, яка є центральною. Композиційне поєднання замкового комплексу, костелу св. Трійці та єврейського некрополя формує видову структуру містечка.

Ключові сектори економіки
Економічна сфера залишається недостатньо потужною і слабо структурованою, між тим можна виділити такі напрямки діяльності: сільське (зокрема, присадибне) господарство, дрібне підприємництво, туризм.

Проблеми

Містечку вкрай необхідні нові робочі місця. Капі-

тального ремонту і заміни потребують інженерні мережі, зокрема, водогін.

Можливості

Розвиток туристичної галузі надасть можливість залучити інвестиції в розвиток містечка та задіяти місцеве населення до обслуговування туристичної інфраструктури.

Мотиви участі і очікувані результати

Реабілітація Меджибізької фортеці відкриє можливості для задоволення широкого спектру культурних потреб місцевої громади; створить умови для регулярного проведення міжнародних фестивалів, які репрезентуватимуть культурне розмаїття містечка. Відтворення фортеці дозволить зберегти традиційний характер міської забудови, підкреслюватиме її виразність і унікальність. Формування туристичного бренду «Меджибізький замок» сприятиме збільшенню кількості туристів, розвитку готельного господарства та розвитку «зелених

Мелітополь Запорізька область

Місто обласного підпорядкування, розташоване на півдні Запорізької області у степовій зоні Приазовсько-Присиваської низовини. Мелітополь було утворено більше 200 років тому на місці колишнього ногайського аулу за рішенням російської імператриці Катерини II. Населення було сформовано з представників багатьох європейських народів, яким надавалися певні преференції. Нині місто, яке історично сформувалося як поліетнічне і багатокультурне, пріоритет свого розвитку вбачає у розвитку толерантності міжкультурного діалогу і креативності. Вирішальним чинником цих процесів є дизайн публічного простору міста. Цю ідею покладено в основу нової концепції і реконструкції Міського парку культури і відпочинку ім. Горького, пам'ятки садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення. Цей проект має стати флагманським у розвитку міста.

Культурна спадщина

В архітектурі, містобудівних та історичних традиціях Мелітополя є риси багатьох культур. В місті 4 пам'ятки монументального мистецтва, 19 пам'яток історії місцевого значення, 3 пам'ятки археології, парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення.

Поруч з Мелітополем розташована унікальна мегалітична пам'ятка доби енеоліту - Кам'яна Могила, на базі якої створено Національний історико-культурний заповідник «Кам'яна Могила» (сфера управління Міністерства культури України).

Ключові сектори економіки

Харчова, переробна промисловість, машинобудування.

Проблеми

Розробка креативної концепції «Інтеркультурного парку» є вдалим прикладом створення об'єкту новітнього культурного надбання, в якому тісно поєднана матеріальна і нематеріальна спадщина.

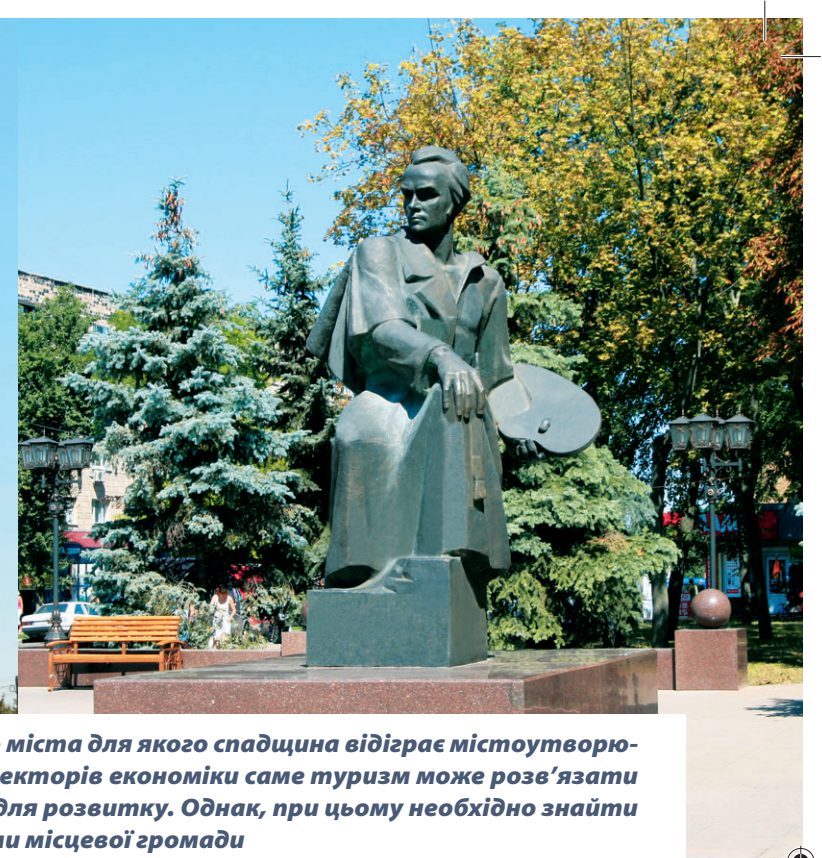
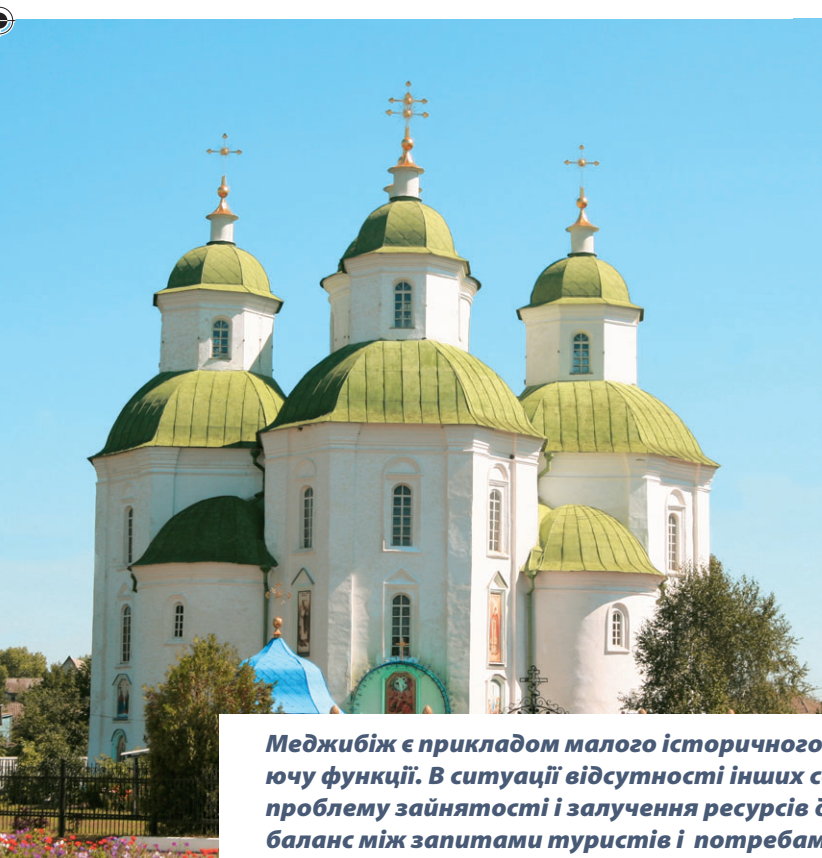
Занепад машинобудівних підприємств міста, які мали характер містоутворюючих; потребують реконструкції центральні очисні споруди.

Можливості

Розвиток логістичної сфери, розвиток сфери обслуговування транзитних туристів.

Мотиви участі у проекті

Втілення нової концепції «Інтеркультурного парку» може активізувати творчу активність мешканців міста різних інтересів і вікових груп, соціального положення, стати основою створення майданчику для міжкультурного діалогу, створення нових робочих місць. Від участі в проекті очікується розвиток партнерства, отримання експертних порад.

Прилуки Чернігівська область

Меджибіж є прикладом малого історичного міста для якого спадщина відіграє містоутворюючу функції. В ситуації відсутності інших секторів економіки саме туризм може розв'язати проблему зайнятості і залучення ресурсів для розвитку. Однак, при цьому необхідно знайти баланс між запитами туристів і потребами місцевої громади

Старокостянтинів Хмельницька область

Старовинне місто, яке виникло на основі одного з укріплень Болохівської землі. На початку XVII ст. містечко Старий Костянтинів швидко розвивалося як центр освіти, книгодрукування, культури і ремесел. Свобода, ініціатива, підприємництво і широкі права міщан Костянтинова дозволили збудувати і утримувати не тільки замок, як військовий форт з гарнізоном, але і саме місто, його інфраструктуру. В подальшому місто переживало не прості періоди маргіналізації та форсованої радянської індустріалізації. 1999 року Старокостянтинів було віднесено до категорії міст обласного значення, і вже в новому статусі місто прагне відродити свій потенціал, використовуючи багату культурну спадщину, підприємливість та ентузіазм своїх мешканців.

Культурна спадщина

На території м. Старокостянтинова розташовані 28 пам'яток історії та культури, 3 - національного значення, 15 - перебувають на державному обліку,

10 – місцевого значення. Особливо слід виділити Замок (фортеця) князів Острозьких охор. № 765, Комплекс споруд Домініканського костелу з баштою XVI – XVIII ст. охор. № 1701, Костел святого Іоанна Хрестителя охор. № 1702, низку споруд XIX ст.

Замок, пам'ятка, що зберегла характерні риси укріпленої резиденції феодала XVI ст. на Волині, розташований на мисі двох річок Случ та Ікопоть. У 1561-1571 було зведено оборонну вежу з палацовою прибудовою неправильної форми - донжонном на заході і домовою церквою на сході. Палац цегляний, двоповерховий, прямокутний в плані з ризалітом зі сторони річки. Замкова церква - одна із найбільш ранніх будівель - була одночасно й фортифікаційним укріпленням.

Ключові сектори економіки

Основними напрямками економічної діяльності підприємств міста є розвиток харчової промисловості, машинобудування та металообробка, обслу-

Старокостянтинів є прикладом історичного міста, в якому ключову роль відіграють людські ресурси: поєднання підприємливості з високим освітнім рівнем формують підвищені запити щодо якості міського середовища, що актуалізує значення величних архітектурних пам'яток, в яких втілено шляхетний гонор, що надихає на створення кращих умов в сьогодні.

говування та ремонт сільськогосподарської техніки, оброблення деревини та вироблення виробів з неї.

Особливе місце в економічній системі відводиться малому підприємству, формується новий соціальний прошарок підприємців-власників, що переважно працюють у таких сферах: торгівля, ремонт автомобілів; будівництво; операції з нерухомим майном, оренда; діяльність готелів та ресторанів; сільгоспвиробництво.

Проблеми

Недостатня промоція міста як туристичного центру; занедбаний стан рекреаційних зон; недостатня якість медичних послуг; відтік активних і досвідчених людей.

Можливості

Подальший розвиток господарської системи міста,

випуск конкурентоздатної продукції; активізація громади міста та розвиток громадських організацій; ефективне використання субвенції з Державного бюджету України на виконання інвестиційних проектів.

Мотиви участі та очікувані результати

Участь у проекті тісно пов'язана із потребою сучасної інфраструктури туризму, зокрема – створенням у місті інформаційно-туристичного центру південно-східної Волині. Стратегічною метою розвитку туристичної галузі можна визначити позиціювання міста Старокостянтинова як туристичного осередку регіону Південно-Східна Волинь. Координація стратегічного розвитку культурної сфери і туризму має призвести до більш тісної співпраці місцевої влади і реального бізнесу у вирішенні конкретних завдань по збереженню культурної спадщини, впровадження в практику діяльності музеїв, заповідників, сучасних методів управління і маркетингу.

Хмільник Вінницька область

Перша письмова згадка про Хмільник датується 1362-м роком у зв'язку з походом на Сині Води литовського князя Ольгерда. У 1448 році місто отримало Магдебурзьке право, що дало йому новий поштовх розвитку. Нині Хмільник - унікальний радоновий курорт (включає 8 діючих санаторно-курортних закладів). Ефективність лікування сягає 98%. Хмільник щороку відвідує близько 50 тис. чоловік. Цілком логічно, що при такій кількості відвідувачів міста, одним із перспективних напрямків розвитку Хмільника є оздоровчий туризм. В контексті розвитку туристичної галузі, існуючі на території міста історичні та архітектурні пам'ятки стають головною складовою частиною туристичної привабливості території.

Культурна спадщина репрезентує різні періоди історії від часів середньовіччя, коли Поділля було частиною європейського фронтиру до початку ХХ ст., коли були відкриті цілющі властивості клімату і унікальні естетичні особливості місцевості. Розглянуті у комплексі збережені пам'ятки дають змогу

побачити спадкоємність містобудівних традицій, які сформували характер Хмільника. Найціннішою історико-архітектурною пам'яткою, справжньою окрасою міста є Садиба з Палацом графа Ксідо, побудованим у 1911-1915 роках за проектом відомого архітектора, академіка І.А. Фоміна на замовлення місцевого поміщика графа Костянтина Івановича Ксідо. Палац знаходиться на пагорбі правого берега річки Південний Буг. Він є одним із яскравих зразків архітектури неокласицизму на Україні, в формах якого використано мотиви епох Відродження і Класицизму.

Невід'ємною частиною архітектурно-історичного комплексу «Замкова гора» є кутова вежа фортеці, побудована 1534 року на насипному пагорбі м. Хмільника для захисту від турецько-татарських набігів. Висота вежі становить 20 метрів. Має форму восьмигранника, діаметр – 8 метрів. Зі сторони річки Південний Буг три контрфорси. Матеріали будови: камінь, цегла. В даний час там історичний музей.

Вдале поєднання історичного міста з потужним курортним комплексом створює унікальні можливості для комфортних мандрівок вглиб історії.

Ключові сектори економіки

Санаторно-курортна галузь, промисловість, мале підприємництво.

Проблеми

Недостатнє фінансування на виконання власних та делегованих повноважень міської ради.

Можливості

Сукупність унікальних лікувальних факторів, наявність широкої мережі санаторно-курортних закладів, розвиненої інфраструктури, високий професійний рівень медичного та обслуговуючого персоналу, висока ефективність лікування, можливість приймати відпочиваючих круглий рік, і, головне, – невичерпність природних ресурсів формують високу інвестиційну привабливість міста-курорту Хмільник. Унікальний курортно-рекреаційний потенціал в сукупності із значними

надбаннями культурної спадщини створюють ідеальні умови для потужного розвитку туристичної галузі.

Мотиви участі, очікувані результати

Запропонований проект «Туристичний комплекс – перспектива розвитку туристичної галузі в Хмільнику» передбачає створення на базі найцінніших історико-архітектурних пам'яток, які є справжньою окрасою міста, - Палацу графа Ксідо та Кутової вежі - туристичного комплексу, який включатиме музей, туристично-інформаційний центр (бюро), готель, виставково-представницьку агенцію. Туристичний комплекс як ключову частину туристичної галузі міста пропонується створити на основі існуючого комунального підприємства КП «Готель Хмільник», на балансі якого знаходиться головна історико-архітектурна пам'ятка – Палац графа Ксідо. Комплексна реалізація проекту дозволить реставрувати історико-архітектурні пам'ятки, створити економічно самодостатню структуру, яка в майбутньому зможе підтримувати на належному рівні стан

ЛУЦЬК

ВІННИЦЯ

БІЛОВОДСЬК

ІВАНО-ФРАНКІВСЬК

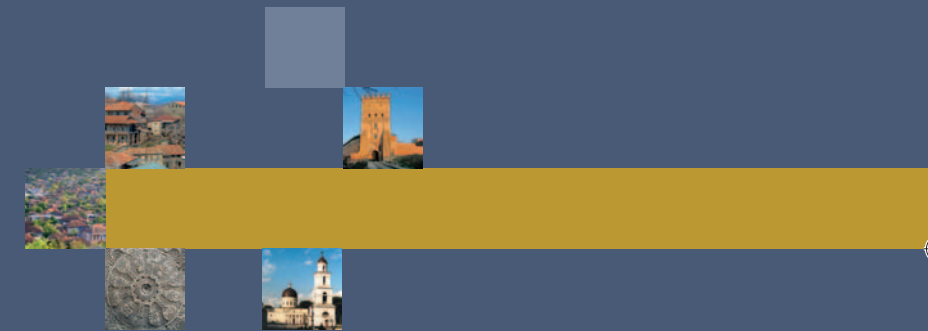
МЕДЖИБІЖ

The List of Historic Towns of Ukraine includes 401 urban settlements. The oldest cities and towns on the territory of the country emerged in the time of Greek colonization of the Northern Black Sea Region in VI – V centuries BC. Their ruins along with Scythian and early Slavic ancient settlements appeared afterwards represent unique monuments of ancient town-planning. The trade route From the Varangians to the Greeks connecting the river systems of the Baltic and the Black Seas in the Middle Ages played an important role in formation of urban centres of Kyivan Rus' – a historical predecessor of modern Ukraine. Many of the cities and towns founded in these times exist today. Their town-planning structure follows the profile of the natural landscape paying attention to its defense and aesthetic potentials according to medieval traditions. The late medieval and early modern ages were the golden age of the town-planning activity in Ukraine. Kyivan Rus' town-planning traditions took their further development in the northern and eastern regions of Ukraine. The West European planning system of the so-called Magdeburg towns featured rectangular market square place in the fortified center was spreading to the western Ukrainian lands. Renaissance "ideal town" where also built at the same territories. Since the end of the XVIII century the original planning of Ukrainian towns has been replaced by European standards of regular planning and development. Cities, founded during the colonization of the southern region of Ukraine as well as re-planned administrative centres of Russian Empire are impressive monuments of the Age of Classicism.

During the Soviet period historic towns and cities of Ukraine were developed in accordance with a communist doctrine. National, regional and local traditions in architecture and

town-planning were rejected. Both separate heritage objects and large town-planning systems were destroyed. The PP2 focus: Today the rehabilitation of the historic towns is one of the main issues concerning both heritage management and urban development in Ukraine. Recently architectural and town planning monuments of national significance enjoyed great attention and substantial investments in order to stop their total destruction. However the necessary and useful restoration works were accompanied with some actions that devaluated the authenticity of unique monuments of medieval fortification.

The ten Priority Intervention Towns in Ukraine reflect the wealth and variety of the town planning heritage of Ukraine and represent the key issues, which the territorial communities are facing. These historic towns and urban settlement offer new perspectives and potential stakeholders for the PP2 as the municipalities working in collaboration with commercial partners. This will obviously require careful management to ensure that the significance of the heritage is not compromised to satisfy commercial interests. It also suggests a way of working that could improve economic and social conditions as well as provide valuable financial investment in the cultural heritage. One of the crucial tasks is optimizing the interaction of tourism and culture. The towns proposed are very diverse both in terms of their size and situation. In all cases tourism forms a central part of the urban pattern and the rehabilitation project will need to explore carefully how the demands of tourism can satisfy the wider social and economic needs of the towns.

Ольга Дарибогова
Начальник управління міжнародних зв'язків Міністерства культури України
do@mincult.gov.ua

Микола Скиба
Координатор проекту
myskyba@gmail.com

Костянтин Лаціба
Асистент координатора проекту
kostya.latsyba@gmail.com

Катерина Попова
Менеджер проекту
popova_kateryna_WAT2006@yahoo.com

Олександр Буценко
ГО "Демократія через культуру"
(партнер проекту)
obutsenko@ukr.net

Біловодськ
Геннадій Верескун
biblioteca2007@rambler.ru

Вінниця
Юлія Танасієнко
tanasienkoj@vmr.gov.ua

Жовква
Михайло Кубай
diaz.zhovkva@gmail.com

Івано-Франківськ
Ігор Панчишин
panch55@ukr.net

Луцьк
Юрій Моклиця
miv.druid@gmail.com

Меджибіж
Олег Погорілець
medzhibozh@ic.km.ua

Мелітополь
Наталія Іванова
ivanova1977@inbox.ru

Прилуки
Тетяна Зоць
zotsta@ukr.net

Старокостянтинів
Василь Муляр
stkulture@ukr.net

Хмельник
Михайло Шлейко
shleyko.asya@mail.ru

Європейська комісія
Генеральний директорат
з питань освіти та культури

European Commission
Directorate General
for Education and Culture
<http://ec.europa.eu/culture>

EUROPEAN COMMISSION
COMMISSION EUROPÉENNE

Рада Європи
Директорат з питань культури,
культурної спадщини
Відділ регіональної співпраці

Council of Europe
Directorate of Culture and Cultural
and Natural Heritage (DGIV)
Regional Co-operation Division
<http://www.coe.int/kyiv>

COUNCIL OF EUROPE
CONSEIL DE L'EUROPE

Міністерство
Культури України

Ministry of Culture of Ukraine
<http://mincult.kmu.gov.ua>

"За підтримки
Міністерства культури України"